

Mongòlia,

una terra de contrastos

Text i fotos: **Pep Viñas**

Un recorregut per Mongòlia ens mostra un país ple de deserts, planícies d'herba i també muntanyes inaccessibles. Són paisatges ben diversos a través d'un estat de l'Àsia central encara molt poc conegut pels excursionistes d'avui. L'autor, amb aquest reportatge, ens endinsa en un impressionant viatge a través de les estepes de Genghis Khan i de la cultura mongola, i ens descobreix els nòmades i la seva manera de viure.

VIATGE A MONGÒLIA

Feia temps que ens havíem proposat d'anar a Mongòlia, però per diverses circumstàncies no va ser fins a l'estiu del 2004 que vam visitar, amb un grup d'amics —el matrimoni Anglada, la seva filla Sònia i quatre amics seus, l'Hélène, la Menchu, l'Àngel i el David—, aquest meravellós país.

Volem de Barcelona a Irkutsk, passant per Moscou. De bon matí, creuem la taigà a peu fins al lloc d'acampada, a la vora del llac Baikal, la descripció del qual requeria tot un altre capítol.

Monestir d'Amarbayasgalant Khiid.

Primer dia

Fa un temps esplèndid. Mig a peu, mig amb tren, arribem a un embarcador i creuem amb transbordador el riu Angara, únic desguàs del Baikal. Fem nit a Listvi-janka en una casa particular. Al matí, visitem la ciutat que voreja el llac i l'interessantíssim museu del Baikal, i a la tarda pugem dalt d'un petit cim que domina la ciutat i el llac. Després d'una bona dormida i un copió esmorzar siberià, tornem a l'embarcador a peu, ja que és molt a prop, i en un petit vaixell arribem a Vidrino, a la riba sud del Baikal. Allà ens espera un minibús confortable que ens porta per una bona carretera a Ulan-Ude, on fem nit en un gran hotel.

Segon dia

Seguint el riu Selenga per una bona carretera i bonics paratges, arribem a la frontera de Mongòlia. El cel és claríssim i la calor es fa notar. Després d'unes hores d'espera i de gestions, creuem la frontera i ens trobem amb dos vehicles i l'equip que ens acompanyarà durant tot el viatge per Mongòlia: dos xofers, la guia —una noia jove que parla una mica el castellà— i la memorable cuinera —que, encara que

només parla mongol, es fa entendre molt bé, és qui coneix millor el país i prova de fer-nos-el visitar a fons. Aquí comença pròpiament la nostra aventura a Mongòlia. A partir d'ara, i segons les circumstàncies, acamparem o dormirem en iurtes de lloguer —com si fossin motels. Encara passem uns quants quilòmetres de carretera asfaltada fins passat Darkhan, ciutat industrial, de construcció típicament soviètica i sense gaire interès especial.

Per anar al monestir d'Amarbayasgalant Khiid, agafem un trencall a mà dreta. El camí fins al monestir (70 km aproximadament), difícilment l'hauríem pogut recórrer sense tracció a les quatre rodes. Es fa de nit i el monestir està tancat. Dormim per primer cop en un campament turístic de iurtes. Comprovem que són confortables, originals i molt espaioses.

Tercer dia

Ens dediquem a visitar el monestir, construït el 1737. Quan els soviètics hi van arribar cap al 1930, només van destruir 10 dels 37 temples, i sembla que va ser a causa de les objeccions que hi van posar alguns comandants locals. Entre els anys 1975 i 1990, el monestir va ser restaurat amb fons de la UNESCO i és considerat el segon més important del país, després del d'Erdene. Tanca el recinte una gran muralla enmig d'una ampla vall verda on pastura el bestiar. Hi arribem just a temps per assistir a les pregàries dels monjos, cerimònia sentida i impactant. Després d'una visita general, tornem a la carretera asfaltada fins a Bulgan, passant per Erdene, ciutat moderna que ha crescut a causa de les enormes mines de coure i molibdè explotades recentment a partir dels anys seixanta, encara que hi ha evidència que fa més de 200 anys que els mongols ja hi feien cassoles de coure.

La guia té molt d'interès per parar a Erdene una estona, ja que, a més de ser la seva ciutat natal, hi viu la seva àvia, que està molt malalta i voldria veure-la. Ens aturem en un carrer ample ple d'arbres on ens espera un familiar seu. El xoc és gran quan li fa saber que la seva estimada àvia s'acaba de morir. Naturalment, li diem que es dediqui a la família i

Ciudad de Tsetserleg.

que es prengui el temps que calgui. Quan torna, al cap d'unes hores, encara no ha decidit si es queda o no a l'enterrament. Finalment, opta per seguir el viatge. El temps és fred i rúfol. La guia ens proposa una visita a casa dels seus oncles, que viuen en una casa de pisos indescriptiblement tronada per fora, amb l'escala feta malbé, etc. Però ens enduem una sorpresa en entrar al pis, ja que està ben instal·lat i net i és modern; tot plegat fa goig, i la família és encantadora, endreçada i polida. Ens serveixen te i pastes segons els seus costums. La guia troba consol a prop de la seva família en aquells moments tan tristos. Tornem a la carretera i en arribar a Bulgan ens cau una forta tempesta. En lloc d'acampar, decidim anar a un hotel, que resulta deplorable.

**Acampada
a la reserva natural
del llac Khorgo.**

Quart dia

Ens llevem i anem al parc nacional de Khorgo-Terkhiin Tsagaan Nuur per unes pistes sense senyalització. Fa mal temps. Cap al tard, però, amb un temps esplèndid altre cop, acampem, a mig camí, en un paratge molt verd, vora un riu serpentejant d'aigua clara. Ens impressiona la gran varietat de flora silvestre que conté cada prat que trepitgem. Hi descobrim plantes que no havíem vist mai.

Cinquè dia

L'endemà seguim el nostre itinerari i, aconsellats per la cuinera, visitem unes restes arqueològiques molt interessants: uns monòlits de pedres gravades de 3 o 4 m d'altura, clavats al terra i inclinats cap a l'est.

Estudis científics recents daten aquestes pedres extraordinàries de l'any 1.000 aC i és remarcable que, d'entre les 400 que han estat estudiades, tinguin totes els gravats diferents. Més endavant, tornarem a veure alguns d'aquests monòlits solitaris i abandonats. En el complex que tenim davant, hi ha alguns monòlits verticals. Sembla, segons ens fan saber, que és el resultat d'una restauració equivocada.

Aquest mateix matí, passem per un paratge sagrat dins d'un bosc. Hi ha un arbre monumental amb diverses branques que toquen a terra tot ple de banderoles blaves, color sagrat que predomina a Mongòlia. La gent el reverencia tot donant-li la volta en el sentit de les agulles del rellotge. És un indret molt bonic. A prop, hi ha un riu que ha format una gorja

profunda. Dinem al bosc, a tocar de l'arbre sagrat, sobre un prat ple de flors, entre les quals destaquen unes flors de neu grandioses i bellíssimes.

Finalment, arribem al parc nacional de Terkhiiin Tsagaan Nuur, que encara està molt poc organitzat. És una zona volcànica, amb boscos i llacs. Acampem en un prat immens vora el llac principal, que té una extensió considerable. Gaudim d'una vista panoràmica esplèndida i d'una posta de sol que realça el perfil dels volcans, distants, a l'altra riba.

Sisè dia

L'endemà pugem a peu fins a l'espectacular cràter del Khorgo. De dalt estant, gaudim un altre cop d'una vista magnífica. Més tard, travessem un bosc i ens arri-

bem a unes coves de lava. De passada, admirem la flora volcànica que cobreix la zona, els magnífics boscos de cedres i altres coníferes. Ens aturem a dinar una mica més enllà. Completament les postres amb unes groselles negres que acabem de collir i uns pinyonets de cedre deliciosos. Seguim cap al sud i veiem la famosa roca Thaika Chuluu, una gran pedra d'una sola peça al mig d'una extensa zona plana de prats. Diverses llegendes expliquen com va arribar fins aquí. El que és interessant, però, són les inscripcions antiquíssimes i en diverses llengües que s'hi han anat reunint. Llàstima que s'hi han superposat tota mena de grafitis moderns que en dificulten la identificació. Aquesta nit tornem a dormir confortablement en iurtes. Una noia ens encén el foc de l'estufa, que força falta fa.

Monestir d'Ongiin.

Temple de Gandantegchinlen.

Una cerimònia religiosa al monestir d'Amarbayasgalant.

Setè dia

Seguim cap al sud, i parem a Tsetserleg, una petita capital molt ben tinguda, amb un estil de vida encara força autèntic. Hi visitem el temple de Buyandelgeruulekh, que miraculosament es va escapar de la destrucció dels soviètics perquè el van destinar a museu. Ara torna a ser temple, però encara conserva un petit museu amb estris i mobles antics força interessants.

Arribem a l'antiga capital, Karakorum, on visitem el temple d'Erdene, que va ser el primer centre lamaista de Mongòlia. Està ubicat dins d'una enorme extensió rectangular encerclada per una muralla. Abtai Khan el va començar a construir el 1586. Al cap de 300 anys tenia un centenar de temples. Els manxús el van destruir. Vers el 1760 s'hi va fer una primera restauració, i el 1808, una altra. Però durant el domini estalinista es van tornar a destruir gairebé

tots els temples. Només en van quedar trets. Del miler de monjos que hi habitaven, molts foren assassinats, i la resta van ser forçats a pujar en camions per ser deportats. Mai més no se'n va saber res.

Al vespre, en el camp de iurtes on ens allotgem, assistim a un concert de cants i música tradicional. Es tracta d'un grup famós que ha fet diverses gires per Europa i té uns dels millors cantants del país, que, curiosament, poden emetre dues veus o notes simultàniament. Com tenen per costum, una jove contorsionista actua durant part del concert.

Vuitè dia

Seguim més al sud i el paisatge es fa cada vegada més sec. Arribem al temple Ongiin, que havia ocupat una extensió enorme i tenia molts edificis que van ser totalment arrasats durant l'època estalinista. Actualment, s'ha començat a reconstruir per la part més elevada, on ja hi ha un petit temple. En unes iurtes, s'hi exposa material divers recuperat.

Fins ara hem tingut, en general, un temps esplèndid, però aquest matí fa una calor sufocant. Som en ple desert de Gobi i el sol pica de valent. Després de buscar lloc a l'ombra per dinar a fora, dedidim apropar-nos a una iurta on viu una família de criadors de camells. Alguns del nostre grup aprofiten per fer un tomb amb camell. Prop d'allà, cap al tard, ens aturem en alguns pous d'aigua i observem que, com en altres zones desèrtiques del món, s'hi acumula el bestiar per abeurar-se, a hores fixes i fent cua jeràrquicament.

Novè dia

Més al sud, a Bayanzag, ens enfilem a unes terrasses que hi ha sobre uns espadats rogenys espectaculars. Aquest és el famós lloc, excavat per primera vegada el 1922, on es va trobar un gran nombre d'ous i d'esquelets de dinosaure, que s'exposen al museu d'Ulaanbaatar.

En el punt més al sud del viatge, en una zona muntanyosa, ens acostem a un altre parc nacional, la gorja del Yolyn Am. A l'entrada, hi ha un petit museu que mostra l'essencial d'aquest lloc tan especial d'enmig del desert. Després, ens endinsem en una vall per on passa un riu modest amb meandres que formen alguns aiguamolls. Deixem els vehicles i prenem un camí que segueix el riu. La vall s'estreny i el camí es torna pedregós i fosc a causa de l'alçada i l'estretor de les parets rocoses que el limiten. El riu es torna turbulent i el camí, fonedís. Sovint hi ha grans masses de gel al final del trajecte, però no hi arribem perquè es fa tard. De tornada, ens observem encuriosits les piques, que entren i surten dels caus a una velocitat sorprenent. Tornem als vehicles i passem allunyats de les muntanyes que acabem de deixar. Observem que la gorja talla totalment la muntanya de punta a punta. De camí, ens acostem a unes dunes no gaire importants de color rosat. Pugem al cim. Per tot el voltant veiem camells que pasturen.

A continuació, comencem la tornada cap al nord, travessem zones planes semidesèrtiques, trencades de tant en tant per serralades que van d'est a oest. Pel camí passem per ruïnes de temples budistes completament destrossats durant la dominació soviètica. Comença a haver-hi, però, petites reconstruccions. En visitem algunes. De lluny, ens captiva un temple mig caigut. S'hi veuen les columnes que conserven algunes pintures i part del sostre que deixa entrar una llum especial per les escletxes.

Seguim cap al nord i ens endinsem cap a Baga Gazarin Chuluu, unes muntanyes de granit espectaculars ubicades al mig de la plana. El cim fa 1.768 m. Dins del massís, en una zona molt tancada, entre masses de roca impressionants, hi ha un convent enrunat. Encara s'hi veuen les restes del jardí que l'envolta i unes pedres votives sobre els cims més alts. La baixada cap a la plana, entre parets rocoses, és preciosa.

Travessem zones planes semidesèrtiques, trencades de tant en tant per serralades que van d'est a oest. Pel camí passem per ruïnes de temples budistes completament destrossats.

A prop d'allà, hi viuen els pares del nostre xofer, que ens demana si volem anar-los a veure. ¡Quina sorpresa tan agradable de poder compartir la tarda amb la família del nostre amic! Ens anem acostant a la iurta que veiem de lluny. ¡Quina acollida! Ens ofereixen una espècie de iogurt, galetes i els típics trossets de formatge sec. Nosaltres els corresponem tan bé com podem. No ens hi hem pogut comunicar amb paraules, però sí amb els sentiments que desprenem tots nosaltres.

Uns nens pregunten davant del temple de Gandantegchinlen.

Aquest vespre acampem a la plana, amb vistes a les muntanyes, un lloc ben salvatge. A uns 100 m de les tendes, hi descobrim un monument arqueològic: un d'aquests monòlits inclinats que assenyalen l'est.

Desè dia

Finalment, arribem a Ulaanbaatar, la capital, on ens allotgem en un gran hotel. És una ciutat moderna que conserva força vestigis d'urbanisme soviètic. L'endemà visitem el museu d'història natural, on admirem el principal tresor abans esmentat: ous i esquelets complets de dinosaures, la majoria dels quals, en molt bon estat, procedeixen de Bayanzag. Després anem al museu nacional d'història de Mongòlia, on s'exposen objectes i documents sobre la història del país i la vida quotidiana dels seus habitants. Acabem visitant el temple de Gandantegchinlen, que va ser construït el 1838 sobre les ruïnes d'un altre temple. Va sofrir les purgues del 1937, però es va salvar perquè el van voler convertir en una peça important per ensenyar als estrangers. En el temple principal, hi ha una famosa estàtua d'Avalokitesvara d'or i bronze, de 20 m d'alçada. Va ser destruïda el 1937 i el metall es va fer servir per a la fabricació de bales. Des del 1997 la reemplaça una nova escultura de 25 m d'alçada i de coure cobert d'or, donació del Nepal i del Japó.

En els temples laterals es veuen nombrosos monjos i novicis i s'hi celebren cerimònies religioses, amb una gran participació per part del poble. L'ambient és alegre i devot.

A la tarda, anem a veure una representació de música i dansa tradicionals i, com tenen per costum, els de l'agència de viatges local ens conviden a un sopar d'acomiadament en un bon restaurant típic, on ens tornen a obsequiar amb música i cants, sempre sorprenents.

En el decurs del viatge es va anar establint una autèntica amistat entre tots i no és sense una mica de tristesa que ens acomiadem dels companys mongols.

Onzè dia

Per tornar a Irkutsk agafem el tren transmongolià. Tota una experiència. És una línia que se separa del transsiberià al nivell del llac Baikal i travessa Mongòlia fins a acabar a la Xina. Tot el material sembla tret d'una pel·lícula d'època. Els compartiments són de quatre lliteres d'una robustesa descomunal i, quan cal, les de dalt es pleguen i les de baix queden com a seients. De dia, contemplem tota una zona del nord de Mongòlia amb rius, llacs, boscos, algun poblet, complexos industrials, mines... Però la nit es fa eterna. A la frontera, el tren s'atura en una estació. Passem unes hores esperant els funcionaris amb les portes dels vagons i dels lavabos tancades amb clau. A mitja nit, comença un registre exhaustiu, amb tot l'enrenou de paquets inclòs. Mentrestant, veiem passar cap a la Xina una infinitat de trens de càrrega llarguíssims que transporten troncs de fusta de la taigà i files interminables de vagons cisterna de Likos carregats de petroli. Més tard, voregem la costa sud del Baikal.

Dotzè dia

A Irkutsk visitem tranquil·lament la ciutat. Davant de l'hotel tenim una agradable avinguda amb jardins, amb restaurants, locals d'espectacles, algun museu, botigues, etc. Aprofitem per fer un tomb per la part antiga de la ciutat. S'hi conserven cases típiques de fusta en més o menys bon estat, la universi-

tat i el mercat, modern i de grans dimensions. Finalment, localitzem el barri dels decabristes. Hi visitem un parell de cases museu força interessants que ens parlen d'aquest moviment revolucionari.

Per aprofitar les últimes hores de la nostra estada, i sense tenir l'oportunitat d'assistir a un concert, optem per anar al circ, espectacle tradicional d'aquestes contrades. Per acabar, no ens queda més remei que refer l'equipatge i agafar l'avió cap a Barcelona, tot emportant-nos-hi també totes les nostres vivències.

A dalt, ramat de cavalls a prop de la reserva de Khorgo.

A sota, un grup de camells abeurant-se al desert de Gobi.

Els mongols havien estat un gran imperi que al segle XIII s'estenia des de la Corea actual fins a Hongria i que va instaurar a Pequín la famosa dinastia yuan.

Interior d'una iurta destinada als turistes. A sota, campament de iurtes a prop de la famosa roca de *Thaikar*.

Mongòlia és un país lliure, democràtic i independent, situat entre la Xina actual i la Sibèria russa. És el que queda d'un país molt més gran del qual la Xina s'ha quedat una gran extensió que anomena Mongòlia Interior, i Rússia, una altra gran part que ha quedat incorporada a la Sibèria. Els mongols havien estat un gran imperi que al segle XIII s'estenia des de la Corea actual fins a Hongria i que va instaurar a Pequín la famosa dinastia yuan. La independència de Mongòlia va ser una fel·líc conseqüència dels interessos contraposats de l'imperi estalinista i la Xina de Chiang Kai-shek enfrontada amb Mao Zedong.

Mongòlia ocupa una extensió d'1,67 milions de km², on hi ha uns 2,5 milions d'habitants, sense comptar els 3 milions aproximats que viuen a la Mongòlia Interior i un altre milió que habiten la veïna Sibèria. La major part dels habitants són nòmades i es dediquen a la ramaderia –sobretot iacs, cavalls, camells, cabres i ovelles– i als productes que se'n deriven. Viuen en les conegudes iurtes (*gers*), que traslladen regularment per aprofitar les millors pastures segons l'època de l'any. En l'actualitat, força gent ha tendit a instal·lar-se permanentment a les ciutats, especialment a la capital, Ulaanbaatar. No obstant això, als afores de la ciutat hi ha extensos barris on la gent encara viu en iurtes.

La iurta

La iurta és una tenda d'estructura circular, molt confortable, tant en temps gèlid com tòrrid, fàcilment desmuntable i que es pot transportar en un carro especialment adequat. Sempre s'instal·la amb una porta de fusta, molt ben pintada i decorada, mirant al sud. A l'interior se situen els mobles, igualment decorats amb colors vius, al voltant de la paret. La part dreta correspon als homes, i l'esquerra, a les dones. Al fons, hi ha l'altar, i al mig, l'estufa de ferro colat, que serveix de cuina. A la part superior de la tenda, hi ha una obertura de ventilació, on posen una peça de fusta circular, també decorada, que sembla una roda de carro, del centre de la qual penja una corda que sosté una pedrota molt grossa que trava tota l'estructura.

Durant el viatge vam poder visitar algunes iurtes privades, i ens hi van acollir amb gran hospitalitat. En entrar en una iurta, el primer que t'ofereixen és un bol de llet d'euga fermentada. Generalment, les famílies, a més dels seus ramats, tenen cavalls per desplaçar-se d'un lloc a un altre. Actualment, tenen un televisor que els connecta al món exterior i que funciona amb bateries alimentades per plaques voltaiques.

Llengua i religió

El mongol és una llengua molt antiga emparentada amb la branca altaica de les llengües uralaltaiques. Té una escriptura i un alfabet propis de més de 800 anys d'antiguitat. Durant l'ocupació russa, es va imposar l'alfabet ciríl·lic, però actualment tenen tendència a restablir la seva pròpia escriptura.

La religió dominant és el budisme tibetà. En el decurs del segle XX, sota el règim comunista i l'ocupació russa, la religió va ser brutalment perseguida i es van destruir gairebé tots els temples –molts dels quals foren remarcables–, i només en van quedar alguns com a reclam turístic. Avui dia hi ha llibertat de culte, el budisme torna a ser popular i s'estan reconstruint alguns dels temples que foren arrasats.

Geografia i vegetació

L'altitud mitjana del país és d'uns 1.600 m i, com que es troba ubicat al bell mig del continent, presenta variacions extremes de temperatura. Hi ha immenses extensions planes tallades per serralades que van d'est a oest, i el clima varia gradualment des del desert de Gobi, al sud, amb poques pluges, fins a la taigà, al nord. Al nord-oest,

A dalt d'una duna del desert de Gobi.

hi ha formacions muntanyoses importants amb cims de més de 4.000 m. El cel és un espectacle continu, ja que presenta una gran riquesa de formacions de núvols i unes postes de sol impressionants.

La vegetació és molt variada i diferent de la que coneixíem. Al nord, el paisatge és verd, modelat per milers d'anys de ramaderia nòmada; a la part alta de les serralades hi ha, generalment, grans boscos, i més avall, tot són prats amb densos ramats i, de tant en tant, assentaments familiars de iurtes. La sobreexplotació de l'època comunista ha deixat algunes zones d'erosió amb tendència a la desertificació.

Quant a la natura, cal destacar que la cultura mongola, com la tibetana, ha estat tradicionalment proteccionista. Prop d'Ulaanbaatar hi ha la zona muntanyosa de Bogd Khan Uul, protegida des del segle XII. Fa uns 200 anys que es va estructurar com a parc nacional.

La fauna

La fauna és molt interessant. A Gobi, encara s'hi poden veure camells bactrians salvatges, endèmics de Mongòlia. També hi ha moltons argalís i óssos, propis de Gobi, i també íbexs i gaseles de cua negra, tots, però, en perill d'extinció. Els prats estan plens de marmotes, que la gent caça amb escopetes, i arreu es troben uns petits rosegadors anomenats *piques*. També hi vam veure una gran quantitat d'ocells d'entre les 4.000 espècies que hi ha a Mongòlia. La grua grisa és molt comuna. Ens va interessar particularment el comportament de dos ocells que vèiem des dels vehicles: una àliga que sovint s'aturava a caçar just a la vora de la pista i no s'apartava fins que tenia el cotxe pràcticament a sobre, i els estols de gangues estepàries que venien a recollir aigua per als seus niers als bassals de la carretera, aigua que transporten durant molts quilòmetres per mitjà d'unies plomes especials que els creixen al pit.

Comunicacions

Hi ha algunes carreteres asfaltades, però la majoria són de terra i difícilment transitables a causa de les fondes roderes que s'hi entrecreuen i els camins que també es troben i se separen contínuament. Per conèixer millor el país, vam anar gairebé sempre per camins secundaris molt dolents i sense senyalització.

